

טומאה. ועור משהופשט, ראוי לקבל טומאה אם חישוב⁽²⁶⁾ להשתמש בו ל"עוצבא", שהוא שטיח, לשכב עליו כמו שהוא. אבל כל זמן שלא הופשט העור, הוא אינו ראוי לכלי ואינו מקבל טומאה, דברי רבי יהודה.

רבי אלעזר אומר: כתיב "בגד". אין לי אלא בגד צמר ופשתים, כי סתם בגדים שבתורה עשויים מצמר ופשתים. מניין לרבות שאם ניתז הדם על שק, שעשוי מנוצה של עזים, וכל מיני בגדים [שיראים, הכלך, וסריקין] שגפ הם טעונים כיבוס? תלמוד לומר "אשר עליה, תכבס".

א-טז

יכול שאני מרבה עור משהופשט מיד בלא שום תיקון, שיהיה גם הוא טעון כיבוס? תלמוד לומר "בגד".

ודרשינן, מה בגד דבר המקבל טומאה, לפי שרבי אלעזר למד בגד שנאמר בכיבוס מבגד האמור אצל שרצים [ויקרא יא, לא – לב], שהוא מקבל טומאה ואינו מחוסר מחשבה, אף כל בגד הנאמר בפסוק הוא דווקא דבר המקבל טומאה.

הרי שלרבי יהודה הפסוק מדבר גם על בגד הראוי לקבל טומאה, ולרבי אלעזר מדובר רק בבגד המקבל טומאה.

ודנה הגמרא: מאי בינייהו, איזה בגד הוא זה ש"ראוי" לקבל טומאה, ואינו מקבל, שלפי רבי יהודה גם הוא בכלל הפסוק שטעון כיבוס?

אמר אביי: מטלית חתיכת בד פחותה משלש משלש על שלש אצבעות איכא בינייהו.

לקבל טומאה על ידי שיעשה את הצורה וכמו בעור שראוי לקבל טומאה רק על ידי שיעברו אותו.

וביאר הלחם משנה. שיעור כיון שתמיד עומד לעיבוד אע"פ שחסר מעשה הרי זה כמו שחסר רק מחשבה. אך דבר שחסר מעשה לקבל טומאה אינו חייב בכיבוס, ולכן היתה הגמרא צריכה לומר שבגד שחישב לצורה ראוי לקבל טומאה על ידי מחשבה.

והמשנה למלך [פ"ב מכלים ה"א] תירץ על קושיא זו, שהרמב"ם עצמו [פכ"ז מכלים הי"ב] מפרש בגד שחישב עליו לצורה שזהו בגד שעושים אותו לדוגמא לרוקם שילמד ממנו לרוקם. ואם כן בזה אין שום אפשרות לעשות מעשה שיקבל טומאה, אלא רק על ידי מחשבה שלא יהיה בגד העומד לדוגמא.

וכתב הלחם משנה שמקורו של הרמב"ם שיעור לפני עיבוד איננו מקבל טומאה. הוא מהסוגיא בשבת [מט ב] שהביאו כאן התוס'

26. כך היא דעת רש"י ותוספות שיעור מופשט אע"פ שאיננו מעובר, אם חישוב עליו להשתמש כמו שהוא הרי הוא מקבל טומאה. אבל הרמב"ם [פ"ח ממעה"ק ה"ה] כתב שהעור ראוי לקבל טומאה אחרי העיבוד, ומבואר מזה שסובר שלפני העיבוד העור אינו מקבל טומאה אפילו אם חשב עליו להשתמש כמו שהוא בלי עיבוד.

והקשה הלחם משנה על הרמב"ם שהרי הגמרא מדמה עור משהופשט לרבי יהודה, לבגד שחשב עליו לצורה או לעוצבא שחשב לקוצעה. משמע שגם עור ראוי לקבל טומאה על ידי מחשבה כמו בבגד ועוצבא [שאם יבטל מחשבתו לצורה ולקיצוע מקבלים טומאה].

ועוד, אם גם דבר שחסר מעשה לקבלת טומאה חייב בכיבוס [כמו עור שצריך עדיין עיבוד] מדוע היתה הגמרא צריכה לומר בבגד שחישב לצורה שראוי לקבל טומאה על ידי שיבטל מחשבתו. הרי יכלה הגמרא לומר שראוי

מאן דאמר דין כיבוס תלוי בראוי לקבל טומאה, **הא נמי ראוי** לקבל טומאה, על ידי **דאי בעי חשיב עליה**, מייחד אותה לשימוש לתקן חלוקו, ואם מייחדה שוב מקבלת טומאה.⁽²⁷⁾

מאן דאמר דין כיבוס הוא בדבר המקבל טומאה דווקא, [ואין מספיק "ראוי"], **הא מיהא, לאו בת קבולי טומאה** היא עדיין, ואינה צריכה כיבוס.

רבא אמר עוד היכי תימצי לבגד הראוי לקבל טומאה ואינו מקבל: **בגד שחישב עליה לצורה**, שחישב עליו ללובשו רק אחר שירקום עליו ריקמה, **איכא בנייהו**.

מאן דאמר דין כיבוס תלוי בראוי לקבל טומאה, **הא נמי ראוי** לקבל טומאה על ידי **דאי בעי מבטל ליה למחשבתיה** לרקום על הבגד, ושוב הוא נגמרה מלאכתו, ומקבל טומאה.

מאן דאמר דין כיבוס תלוי בדבר המקבל טומאה, ולא מספיק ראוי, **השתא מיהא**, כל זמן שלא ביטל מחשבתו, **לאו בת קבולי טומאה היא**, ואינה טעונה כיבוס.

רבא אמר היכי תימצי נוספת: **עוצבא**, שטיח העשוי מבגד, **דחשיב עליה לקצעה**, לשפשפה ולהחליקה.

מאן דאמר דין כיבוס תלוי בראוי לקבל טומאה, **הא נמי**, העוצבא שעדיין צריכה קיצוע, **ראויה לקבל טומאה במחשבה**, אם יחליט להשתמש בה בלא קיצוע.

מאן דאמר דין כיבוס בדבר המקבל טומאה דווקא, **הא לאו מקבלה טומאה עד דמקצעי לה**. וכל זמן שלא קיצעה אינה טעונה כיבוס.

והתניא כדברי רבא, **שעיצבא בלא קיצוע** אינה מקבלת טומאה עד שיקציענה [או יבטל מחשבתו], **דתניא: רבי שמעון בן מנסיא אומר: עוצבא שחישב עליה לקוצעה**,

שמוכח שם שעור לפני עיבוד איננו מקבל טומאה.

27. כך פירש רש"י שבגד פחות משלש על שלש אצבעות אם חשב עליו לתקן בו את חלוקו מקבל טומאה. אך הר"ש [כלים פכ"ח מ"ח] תמה על זה מכמה סוגיות שמוכח בהן שפחות משלש אצבעות לא מועיל לו מחשבה לקבל טומאה. לכן פירש הר"ש שמדובר כאן בבגד גדול שנקרע להרבה קרעים שכל אחד פחות משלש אצבעות, אך בקצוות כל הקרעים מחוברים אחד לשני. ובגד כזה אם הוא של עני הוא מקבל טומאה. ואם הוא של עשיר איננו מקבל טומאה עד שיחשב עליו. ומדובר כאן בבגד כזה ששייך לעשיר ובהו הטומאה תלויה

במחשבה. **והרמב"ם** [פכ"ב מכלים הכ"א] כתב, מטליות שאין בהן שלשה על שלשה טפחים אינן מקבלות טומאה ואם חשב עליהן והכינם מקבלין טומאה עד שיהיו פחות משלש על שלש. שכל פחות משלש אצבעות על שלש אצבעות אינו מקבל טומאה כלל ואע"פ שהכינו. וכתב **הכסף משנה** שמקורו של הרמב"ם מסוגייתו, וביאור דבריו הוא, שהוקשה לרמב"ם קושיית הר"ש שהרי לפחות משלש על שלש אצבעות לא מועיל מחשבה לקבל טומאה [וכמו שסיים הרמב"ם עצמו בסוף ההלכה] ועל כן חידש הרמב"ם שיש שיעור חדש למטליות לקבל טומאה. ואין השיעור כמו שעור בגדים בשלש אצבעות. אלא במטליות השיעור שלשה

טהורה עד שיקציענה.

שנינו במשנה אינו טעון כיבוס אלא מקום הדם.

והוינן בה: מנחני מילי?

דתנו רבנן, יכול ניתז דם חטאת על מקצת הבגד יהא כל הבגד טעון כיבוס?

תלמוד לומר "אשר יזה עליה" — יתורא היא, שכבר כתוב פעם אחד לעיל באותה פסוק "ואשר יזה מדמה", ודרשינן: לא אמרתי לך דטעון כיבוס אלא מקום הדם בלבד.

שנינו במשנה: אין טעון כיבוס אלא דבר שראוי לקבל טומאה.

ומפרשינן: סתמא דמשנה כרבי יהודה הסובר שדין כיבוס תלוי בראוי, אף על פי שעדיין אינו מקבל טומאה.

ועוד שנינו במשנה, "וראוי לכיבוס".

ומפרשינן: למעוטי כלי עץ וכלי מתכות וכלי עור קשים, דבר גרירה הוא, (28) שגורדים אותם ולא מכבסים אותם.

שנינו במשנה אחד הבגד ואחד השק ואחד העור.

ופרכינן: למימרא, דעור בר כיבוס הוא?

ורמינהו סתירה, לכאורה, מהא דתנן גבי מלאכת שבת: היתה עליו, על כר של בגד, לשלשת, טינוף של רוק או של צואה, מוקנחה בסמרטוט בשבת, ואינו נותן עליה מים להעבירה, מפני שהוא מכבס, והוי אב מלאכה [משום מלבן].

ואם היתה לשלשת זו על כר של עור, נותן עליה מים בשיטה עד שתכלה.

ומוכח שאין כיבוס בעור, מדקתני "נותן עליה מים".

ומתריצין: אמר אביי לא קשיא.

לזריקה הוא מכיון שאידחי כשחלה עליו חובת כיבוס. אך הגרירה אינה חיוב ולא שייך בזה אידחי, ויש לעיין בזה. שלכאורה אפילו אם הגרירה מצווה לא שייך בה אידחי. שכל הסברא שאידחי משמע ברש"י כיון שעל ידי הכיבוס מתערב הדם במים ובטל ממנו מראה דם. ואם כן בגרירה שנשאר הדם בצורתו לא שייך אידחי.

אך השפת אמת הבין ברמב"ם שיש מצוות גרירה. ובאמת תמה בזה. שכמו בבגד שאינו מקבל טומאה ופטור מכיבוס, פטור גם מלהוריד ולקנח את הדם. כמו כן בדבר שאינו ראוי לכיבוס שהתמעט מכיבוס מדוע חייב לגרר את הדם.

על שלשה טפחים. ואם חישב עליהם להשתמש הן מקבלות טומאה בשלש אצבעות. וגורס הרמב"ם כאן בגמרא מטלית פחותה משלשה איכא בניייהו, דהיינו פחות משלשה טפחים. ובזה הטומאה תלויה במחשבה. שאם חישב עליה מקבלת טומאה גם בשלש אצבעות וכמו שאר בגדים.

28. והרמב"ם [פ"ח ממעה"ק ה"ד] כתב שאם ניתז על כלי עץ או על כלי מתכת אינו טעון כיבוס אלא גורדן. והקראן אורה לומד שגרירת הדם מהכלי אינה מצווה. שהמצווה היא רק כיבוס. ודבר שאינו ראוי לכיבוס אין בו מצווה. והוסיף שאם כן כשר הדם שגוררים מהכלי לזריקה. שכל הטעם בדם שניתז על בגד שפסול

הא דקתני בשבת שאין כיבוס בעור, זה כדעת רבנן. והא דקתני במשנתנו שיש כיבוס בעור זה כדעת אחרים:

דתניא, הבגד והשק והעור שניתז עליהם דם חטאת, מכבסן.

הכלי והעור שנפל דם עליהם, מגררן.

אחרים אומרים, הבגד השק והעור מכבסן והכלי מגררו.

ומוכח שרבנן סוברים שעור לאו בר כיבוס הוא, ולדעת אחרים יש כיבוס בעור.

והוינן בה: **כמאן אזלא הא דאמר רב חייא בר אשי: זימנין סניאין פעמים הרבה הוא קאימנא קמיה דרב, עמדתי לפני רב, ושכשיכי ליה מסאניה, ורחצתי מנעליו במיא, במים בשבת.**

כמאן אזלא? כרבנן, דסבירא להו עור לאו בר כיבוס הוא, לכן התיר רב לרב חייא לרחוץ נעליו.

ופרכינן: **אמר רבא, ומו איכא למאן דאמר עור לאו בר כיבוס הוא? והכתיב גבי נגע צרעת "והבגד או השתי או הערב או כל כלי העור אשר תכבס".** אלמא, עור בר כיבוס הוא!

אלא, אמר רבא, קרא דנגעים, ומתניתין דדם חטאת, דקתני עור טעון כיבוס, מדובר ברכין, בעור רך, שאפשר לכבסו לדברי הכל. וכי פליגי רבנן ואחרים, בקשין, בעור קשה, אם בר כיבוס הוא.

ומקשינן: **והאמר רב חייא: זמנין סניאין פעמים רבות הוא קאימנא קמיה דרב, ושכשיכי ליה מסאניה במיא. ולכאורה מנעליו היו עשויים בעורות רכין. והרי אמר רבא דלכולי עלמא יש כיבוס בעורות רכין, ואיך התיר רב לרב חייא לרחוץ מנעליו בשבת?**

ומתריצינן: מנעליו של רב היו עשויים מעורות קשין, ומה שהתיר, הוא כדעת רבנן שאין כיבוס בעורות קשין.

הדר, **אמר רבא, לאו מילתא היא דאמרי לעיל, ניקן נימא ליה לקרא, שנעמוד ונעמיד את הפסוק האמור בנגעים, דכי כתיבא, ברכין כתיבא, שדוקא בעורות רכין הכתוב מדבר. שהרי הפסוק כתוב בסתם, בין ברכין בין בקשין. מי לא עסקינן בפסוק בכלי אכסלגום, כלי עור שלוק, הבאים ממדינת חים, שהם כלים קשים, וקאמר רהמנא ניבעי כיבוס: הרי שאף עורות קשין בני כיבוס הם לכולי עלמא.**

אלא, אמר רבא: צרעת, כיון דמגופיה קא פרהא, נגע הצרעת פורח מגוף הבגד עצמו, מחלחלא ליה, הנגע מחלחל לתוך הבגד, ומשוי לה נעשה הבגד רך, (29) שיש לו כיבוס לכולי עלמא. לפיכך הפסוק בצרעת מדבר אפילו בקשין [כיון שעל ידי הצרעת נעשו רכין], וכן משנתנו מדובר בה ברכין, ומחלוקת רבנן ואחרים היא בעורות קשין.

אמר רבא: אי קשיא לי, הא קשיא לי: כרים ^{טז-ב} **וכסתות, דרכין נינהו, שאין עושין אותם אלא מעור רך כדי שיהא נוח לישכב עליו,**